

ТИПОЛОГІЯ МОВНИХ ПОМИЛОК В УСНОМУ АНГЛІЙСЬКОМУ МОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Процес навчання іноземної мови супроводжується його взаємодією з рідною мовою, тому використання сформованих раніше навичок та вмій зменшує час на оволодіння новим матеріалом, дозволяє ефективніше розвивати самоконтроль та попереджати виникнення інтерферентних явищ у мовленні студента, оскільки саме різнорівневі мовні помилки є проявом інтерференції. Глибина та об'єм інтерференції залежать від багатьох суб'єктивних та об'єктивних факторів. Чим менше типологічна відстань між рідною та іноземною мовами, чим більше рівень їх схожості та менша відмінність, тим більша ймовірність прояву інтерференції. Оскільки в мовленні студентів вплив рідної мови у процесі спілкування неминучий, це призводить до порушення системи і норм іноземної мови, а отже, прояву інтерференції. Типові помилки можуть бути розділені на фонетичні, граматичні, лексико-семантичні, стилістичні та соціокультурні. Найбільш системно представлені лінгвістичні помилки фонетичного, граматичного та лексико-семантичного рівнів. Перспективним у досліджуваному напрямі є опис ефективних методів і прийомів, типології вправ, що сприятиме попередженню та подоланню інтерференції в усному англійському мовленні студентів.

Ключові слова: інтерференція; стилістична інтерференція; комунікативна компетенція; мовна картина світу.

Постановка проблеми. Процес навчання іноземної мови супроводжується його взаємодією з рідною мовою, тому використання сформованих раніше навичок та вмій зменшує час на оволодіння новим матеріалом, дозволяє ефективніше розвивати самоконтроль та попереджати виникнення інтерферентних явищ у мовленні студента, оскільки саме різнорівневі мовні помилки є проявом інтерференції.

Мета статті – розглянути чинники, внаслідок яких виникає інтерференція на різних мовних рівнях, а також фактори, що призводять до появи різноманітних помилок в англійському мовленні студентів-філологів.

Виникнення інтерференції залежить від таких чинників:

- рівень комунікативної компетенції в рідній мові та свідоме володіння нею, оскільки ступінь її сформованості визначає загальний об'єм явищ інтерференції (чим вищий рівень компетенції у рідній мові, тим рідше інтерферентні явища і більше можливостей для засвоєння іноземної мови);

- ступінь розходження в структурно-семантичній організації рідної та іноземної мов, тобто наявності чи відсутності фонетичних, лексико-граматичних та семантичних типів відповідностей;

- тривалість вивчення іноземної мови (чим більша тривалість її вивчення, тим менший вплив інтерферентних явищ);

- наявність/відсутність мотивації у вивченні іноземної мови;

- психологічна готовність студента до самостійного формування себе як вторинної мовної особистості, тобто до сприйняття/породження автентичних висловлювань іноземною мовою, до розвитку іншомовної компетенції, до оволодіння її соціокультурною складовою.

Глибина та об'єм інтерференції залежать від багатьох суб'єктивних та об'єктивних факторів. Чим менша типологічна відстань між рідною та іноземною мовами, чим більший рівень їх схожості та менша відмінність, тим більша ймовірність прояву інтерференції.

Оскільки в мовленні студентів вплив рідної мови у процесі спілкування неминучий, це призводить до порушення системи і норм іноземної мови, а отже, прояву інтерференції. Первинна система розглядається як джерело інтерференції, вторинна – як об'єкт інтерференції. Типові помилки можуть бути розділені на фонетичні, граматичні, лексико-семантичні, стилістичні та соціокультурні. Найбільш системно представлені лінгвістичні помилки фонетичного, граматичного та лексико-семантичного рівнів.

На фонетичному рівні найчастіше виникають помилки, пов'язані з вимовою фонем, специфічних для українського студента, який вивчає англійську мову:

- голосних (звуки [ə:], [ɔ:], [u]);
- приголосних (звуки [ŋ], [θ], дзвінки закінчення);
- закінчення *ed*.

До помилок лексико-семантичного рівня належать:

- некоректне використання прийменників;
- рефлексивне використання іменників, насамперед, «мені важко» як «*difficult for me*»;

– некоректне використання іменників та дієслів специфічної семантики, що викликають труднощі у процесі використання;

– хибне уявлення про значення ідіоми, фразового дієслова чи стійкого словосполучення.

Серед помилок граматичного рівня найчастіше зустрічаємо:

– порушення фіксованого порядку слів у реченні;

– некоректне використання *there* та *it* у вказівній та емпатичній функціях;

– некоректне використання обчислюваних іменників;

– використання інфінітиву з часткою *to* після модальних дієслів (*may, can, must*);

– порушення цілісності структур теперішнього/ минулого з *would*;

– неграмотне використання прикметників з фразовими дієсловами;

– узгодження часів (особливо використання майбутнього в минулому);

– незнання лексико-граматичного контексту сполучників *which* та *that*;

– використання та вибір артикля у співвідношенні з категоріями.

Стилістична інтерференція виникає внаслідок використання менш відомого слова за аналогією з уже відомим його синонімом. Під час заміни стилістичних синонімів змінюється стиль висловлювання в процесі збереження одного і того ж об'єкта висловлювання. Так, українській лексемі «торгівельний» відповідають англійські лексеми «*trade*» та «*commercial*», але еквівалентами словосполучень «торгівельний баланс», «торгівельне право» та «торгівельний корабель» є відповідно «*trade balance*», «*commercial law*», «*merchant ship*» [1, с. 12]. Помилками стилістичного рівня є також некоректна пунктуація в англійському тексті, цитатація згідно з правилами української мови тощо.

Отже, серед типових помилок в англійському усному мовленні українських студентів виділяємо такі:

I. Grammar

A. *Normal sentence pattern in English*: subject + verb (+ object + modifier); pseudo-subjects *there* and *it*

B. *The noun phrase*: much/many; count nouns (time, person/people); articles before proper nouns; other, the other, another

C. *Irregular verbs*

D. *Subject-verb-agreement*

E. *Pronouns*: he/she/it; their/they

F. *Verbs as objects*

G. *Modal auxiliaries*: must/should; modal + simple form of verb; Present/Past unreal

H. *Adjectives*: used with linking verbs; nouns used as adjectives

I. *Possessive endings*

J. *Conjunctions*: *which, that*

K. *Sequence of tenses*: future in the past

II. Vocabulary

A. *Prepositions after certain words*: to knock at, to be sure of, to listen to, to phone; «на» used as «for» (to go somewhere for some reason); reflexive usage of nouns (difficult for me, strange for him etc.)

B. *Problem nouns*: on time/in time; the usage of *outside*; quiet/quite/quit

C. *Problem verbs*: to raise/rise, to lay/lie, to set/sit; to die/to be dead; to say, to speak, to talk, to tell; to be afraid of, to fear, to be scared of; to agree, to be in agreement; to go, to come; to want; to meet/come across; to take/give an exam; to feel

D. *Idioms and expressions*

III. Pronunciation

A. *Vowel sounds*: [a:] sound (jar/jaw); [i:/i:] sounds (live/leave, fill/feel, this/these, slip/sleep, ill/eel, did/deed, sick/seek); [e/æ] sounds (kettle/cattle); [ɔ:] or [u] sound (look, book, put); confusing combinations (work/walk, world/word, spelt/spilled, teller/tailor, bowls-bowels, new/knew, no/know, floor/flour, air/ear, police/ please)

B. *Consonant sounds*: [ð/θ] sound (clothes, months, the); voiced endings

C. *Pronunciation of «-ed» endings*

IV. Style

A. *Parallel structures*

B. *Use of possessive instead of genitive*

C. *Punctuation*: quotations marks; titles (capitalization)

Наведені вище помилки є наслідком міжмовної інтерференції, зумовленої розходженням мовної та культурної картин світу у різних етносів, тобто впливом рідної мови на іноземну, що виявляється у вигляді мовленнєвих помилок, порушенні мовних норм та необгрунтованої транспозиції явищ однієї мови на іншу, у результаті чого відбувається порушення норм іншої мовної структури. Причиною виникнення інтерференції є той факт, що мовець будує своє мовлення згідно з нормами рідної мови та встановлює невластиві зв'язки між окремими мовними фактами іноземної мови.

Аналіз помилок дозволяє визначити труднощі вибору та структурування лінгвістичних явищ, викликаних дією міжмовної та внутрішньомовної інтерференції, проблемами методичного та психологічного характеру [2, с. 6]. До методичних труднощів можна віднести невірні обрані прийоми формування лексико-граматичних навичок, нестійкість мовленнєвих умінь; недостатній рівень сформованості лінгвістичного досвіду студентів; відсутність спеціально розробленого комплексу вправ та завдань, що дозволяє елімінувати різнорівневу інтерференцію лінгвістичного та екстра-лінгвістичного характеру.

Причиною прояву інтерференції в мовленні студента є й неадекватне функціонування психічних механізмів мовлення, що виявляється в негативному перенесенні сформованих навичок. Установка, яка лежить в основі того чи іншого мовного явища в рідній мові, впливає на використання відповідного явища в іноземній.

Достатньо часто в мовленні студентів трапляються помилки, причиною яких є не тільки об'єктивні чинники, зумовлені відмінностями між двома мовними системами, а й дія закону аналогії, бажання ототожнити нове чомусь добре або краще відомому, побудувати іншомовні структури за моделями рідної мови. Такий підхід може призвести до побудови на

базі хибних аналогій неправильних структур з точки зору існуючої мовної реальності. Саме цьому аспекту проблеми присвячено дослідження Т. А. Арбекової, В. Старко, Дж. Поуві, Д. Пуфалт та інших.

Спробуємо проаналізувати та класифікувати помилки студентів-філологів 4-5 курсів під час засвоєння матеріалу, передбаченого навчальною програмою цих курсів. Аналіз помилок показав, що студенти намагаються ототожнити мовні ситуації рідної та англійської мов. Серед найпоширеніших помилок слід назвати ті, що пов'язані з побудовою речень: порядок слів у реченні, використання перехідних і неперехідних дієслів, дієслів, які використовуються з прийменниками і без них, узгодження форм підмета і присудка та інші.

Імітація порядку слів у реченні відповідно до правил рідної мови призводить до повної зміни змісту англійського речення й до грубих помилок:

Учня поставили важке завдання – The pupils set a difficult task (замість: *were set*).

Поставлене завдання було важким, але вони успішно його вирішили – The task set was difficult but they successfully it decided (замість: *solved it successfully*).

Мені не подобається реклама на нашому телебаченні – The ads on our TV not likes me (замість: *I don't like*).

Вони стояли за дві кроки від того місця, де трапився нещасний випадок – They were standing a pace away from the place were had happened the accident (замість: *the accident had happened*).

Поширеною помилкою є використання займенника *it* у реченні-дефініції, що призводить до подвійного підмета в реченні.

Речення – це група слів, яка передає закінчену думку – Sentence it is a group of words that expresses a finished idea (замість: *sentence is*).

Користуючись правилами рідної мови і висловлюючи думку в реченнях з дієсловами *to think, to believe, to suppose*, студенти розміщують заперечну частку в підрядному реченні, а не в головному відповідно до правил англійської мови.

Я думаю, що ви не повинні терпіти свій біль наодинці – I think you shouldn't endure your pain alone (замість: *I do not think*).

Він вірив, що вона не буде до нього прискіпуватися – He believed that she would not find fault with him (замість: *He did not believe that she would find fault with him*).

Перехідні й неперехідні дієслова в англійській та українській мовах не збігаються, що часто стає причиною помилок у процесі їх використання. Дієслова *to stop, to repeat, to risk* вимагають після себе прямого додатка в англійській мові, чого немає в рідній мові.

Він не боявся ризикнути – He was not afraid to risk (замість: *to risk it*).

Я буду вдячний якщо ви скажете де ви дістали цю книгу – I will appreciate if you tell how you have come by this book (Замість: *will appreciate it*).

У цьому реченні ми бачимо ще одну поширену помилку. В англійській мові, на відміну від рідної,

після таких дієслів як *to tell, to inform, to remind, to enable, to fail* використовуються особові займенники.

Він сказав, що вся інформація була дуже уважно перевірена – He told us that all the information had been checked on carefully.

Клімат центральної Австралії нагадує клімат Африки – The climate of central Australia reminds that of Africa (замість: *reminds one*).

Ототожнення часових форм англійської та української мов призводить до серйозних помилок, які можуть змінити зміст цілого речення.

Ми довго умовляли його забути про цей план – We persuaded him for a long time to forget about this scheme (замість: *We have been persuading*).

Контрольна робота не пройшла так успішно, як вони сподівалися – The test paper did not come along as successfully as they expected (замість: *had expected*).

Достатньо часто в англійське речення переноситься структура українських питань, що починається питальним словом *як*:

Як ви думаєте, де він зараз працює? – How do you think, where does he work? (замість: *Where do you think he is working now?*).

Як вона виглядає зараз, у 50? – How does she look now at 50? (Замість: *What does she look now at 50?*).

Важливим є дотримання правил узгодження форм підмета й присудка. «Хибний помічник» ототожнення спрацьовує і в цьому випадку. Отже, студенти мають пам'ятати, що існують групи іменників в англійській і українській мовах, які мають одне значення, але їхні форми однини й множини й відповідно вони потребують присудка в різних формах.

Гроші були великою спокусою для крадія і він не міг встояти перед нею – The money were a great temptation for the thief and he could not resist it (замість: *The money was*).

Біля воріт вілли губернатора обірвані люди вимагали свою платню, яку вони не отримали – At the gates of the governor's villa shabby people were clamouring for the wages they had not got (замість: *gate*).

Цього року студенти 5 курсу мали дуже короткі канікули – This year our fifth-year students had very short vocations (замість: *vocation*).

Дуже часто студенти допускають помилки через те, що використовують прийменники там, де вони потрібні в англійській мові й не потрібні в українській і навпаки або замінюють їх прийменниками рідної мови.

Спочатку всі були проти цього плану, але потім змінили думку – At first everybody was opposed this scheme but later they changed their minds (замість: *was opposed to*).

Люди з гострим розумом завжди не задоволені тим, чого вони досягли – People with acute minds are always not content what they have achieved (замість: *content with*).

Дитина відсмикнула руку, тому що чашка була дуже гарячою – The child jerked her hand because the cup was very hot (замість: *jerked away*).

Ці обставини обов'язково вплинуть на результати іспитів – These circumstances will undoubtedly influence on the results of the exams (замість: *influence*).

Багато гарних студентів вступило до нашого університету минулого року – A lot of good students entered to our university last year (замість: entered).

На думку науковців, під час пояснення явищ, які мають аналогію у рідній мові, доцільно використовувати індуктивний шлях пояснення, що може допомогти студентам у самостійному пошуку і виділенні істотних ознак мовних одиниць, у релевантному узагальненні на основі виділених ознак рідної мови, у самостійному виведенні правила.

Засобом здійснення дій та закріплення операцій, що входять до них, є вправи, що забезпечують чітке поставлення завдань та орієнтують у засобах їх рішення, створюють потрібну мотивацію, забезпечують вербальними та невербальними опорами, визначають характер мовленнєвої діяльності та зворотний зв'язок.

Перспективним у досліджуваному напрямі є опис ефективних методів і прийомів, типології вправ, що сприятиме попередженню та подоланню інтерференції в усному англійському мовленні студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алимов В. В. Интерференция в переводе (на материале профессионально-ориентированной межкультурной коммуникации и перевода в сфере профессиональной коммуникации) : автореф. дис. на соискание науч. степени докт. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / В. В. Алимов. – М., 2005. – 20 с.
2. Баранникова Л. И. Проблемы интерференции и вопросы взаимодействия языков / Л. И. Баранникова. – Саратов : СГПИ им. К. А. Федина, 1972. – С. 4–23.
3. Кобозева И. М. Немец, англичанин, француз и русский: выявление стереотипов национальных характеров через анализ коннотаций-этнотимов / И. М. Кобозева. – М., 1995. – № 3. – С. 102–116.
4. Сорокин Ю. А. Речевые маркеры этнических и институциональных портретов и автопортретов / Ю. А. Сорокин. – М., 1995. – № 6. – С. 43–53.
5. Фотеева Е. В. Этика бизнеса: Межкультурные аспекты / Е. В. Фотеева. – М., 1992. – 150 с.

Волошок И. Ю.,

Херсонский государственный университет, г. Херсон, Украина

ТИПОЛОГИЯ ЯЗЫКОВЫХ ОШИБОК В УСТНОЙ АНГЛИЙСКОЙ РЕЧИ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ

Процесс обучения иностранному языку сопровождается его взаимодействием с родным языком, поэтому использование сформированных ранее навыков и умений уменьшает время на овладение новым материалом, позволяет эффективно развивать самоконтроль и предупреждать возникновение явлений интерференции в речи студента, поскольку именно разноуровневые языковые ошибки являются ее проявлением. Глубина и объем интерференции зависят от многих субъективных и объективных факторов. Чем меньше типологическое расстояние между родным и иностранным языками, чем больше уровень их сходства и меньше отличие, тем больше вероятность проявления интерференции. Поскольку в речи студентов влияние родного языка в процессе общения неизбежно, это приводит к нарушению системы и норм иностранного языка, а следовательно проявления интерференции. Типичные ошибки могут быть разделены на фонетические, грамматические, лексико-семантические, стилистические и социокультурные. Наиболее системно представлены лингвистические ошибки фонетического, грамматического и лексико-семантического уровней. Перспективным в исследуемом направлении является описание эффективных методов и приемов, типологии упражнений, что будет способствовать предупреждению и преодолению интерференции в устной английской речи студентов.

Ключевые слова: интерференция; стилистическая интерференция; коммуникативная компетенция; языковая картина мира.

Voloshok I.,

Kherson State University, Kherson, Ukraine

TYPOLGY OF LINGUISTIC MISTAKES IN THE ENGLISH ORAL SPEECH OF STUDENTS-PHILOLOGISTS

The process of learning a foreign language is accompanied by its interaction with the native language so the use of the previously existing knowledge and skills reduces learning time to master the new material, allows to develop self-control better and to prevent the emergence of the interferential phenomena in students' speech, because the mistakes of different levels are manifestation of the interference. The depth and the content of interference depends on many subjective and objective factors. The smaller the typological distance between native and foreign languages is, the higher degree of similarity is and the difference is less, the more likely the manifestation of interference is. As far as the impact of the native language in the students' speech and in the communication process is inevitable, it leads to violation of the rules in the foreign language, and therefore the manifestation of interference. The most common

mistakes can be divided into phonetic, grammatical, lexical-semantic, stylistic and socio-cultural. The most systematic mistakes are linguistic phonetic, grammatical and lexical-semantic level. A promising direction in the study is to describe the effective methods and practices, the typology of exercises that will help to prevent and overcome interference in the English oral speech of students-philologists.

Keywords: *interference; stylistic interference; communicative competence; language picture of the world.*

Рецензенти: *Старостенко О. В.*, к. пед. н., доцент;
Главацька Ю. Л., к. ф. н., доцент.

© Волошок І. Ю., 2014

Дата надходження статті до редколегії 24.11.2014 р.